

Η αποξένωση από την εικόνα τής λέξης - Τα Greeklish και οι επιπτώσεις τους

Μια συχνή ερώτηση στους γλωσσολόγους είναι αν η χρήση τού ηλεκτρονικού τρόπου γραφής των κειμένων στο Διαδίκτυο και ειδικότερα η γραφή με λατινικούς χαρακτήρες, τα Greeklish, επηρεάζουν αρνητικά τη γνώση και, γενικότερα, την ποιότητα χρήσης τής γλώσσας. Θα θέσω στην κρίση των αναγνωστών μερικές σκέψεις επί τού θέματος χωρίς προσπάθεια εξαγιασμού ή δαιμονοποίησης τής γραφής στον υπολογιστή και, κυρίως, τού ελληνοαγγλικού (Greeklish) τρόπου γραφής σε υπολογιστές, τηλέφωνα κ.λπ.

*Η γνώση κάθε λέξης στη γλώσσα είναι μια σύνθετη γνώση πολλών γλωσσικών πληροφοριών. Η γνώση μιας λέξης προϋποθέτει υποχρεωτικά γνώση τής σημασίας της και γνώση των ηχητικών στοιχείων που τη δηλώνουν (τής «μορφής» ή τού «τύπου» τής λέξης, ό,τι ονόμασε ο Saussure «ακουστική εικόνα»). Από τα χρόνια που η γραφή αποτελεί κοινό κτήμα η γνώση τής λέξης έχει για τον σύγχρονο άνθρωπο ένα επιπλέον στοιχείο: τη γνώση τού τρόπου γραπτής και ορθογραφικής παράστασης τής λέξης («οπτική εικόνα»). Αρα, **γνωρίζω** μια λέξη σημαίνει για τους περισσότερους ανθρώπους ότι έχω μια τριμερή γνώση: τής σημασίας, τής ακουστικής εικόνας (πώς προφέρεται / ακούγεται) και τής οπτικής εικόνας (πώς γράφεται και ορθογραφείται) κάθε λέξης. Για λόγους οικονομίας τού χώρου δεν επεκτείνομαι εδώ σε εξειδικεύσεις· ότι η σημασία λ.χ. έχει διπλή, γνωστική και βιωματική, υφή· ότι η γνώση τής σημασίας περιλαμβάνει και τα περιβάλλοντα (γλωσσικά και εξωγλωσσικά) όπου χρησιμοποιείται, δηλαδή ότι είναι συγχρόνως γνώση τής χρήσης τής λέξης· ότι η γνώση τής ηχητικής δήλωσης μιας λέξης αφορά τόσο στους ήχους που τη δηλώνουν («φωνήματα») όσο και στους ήχους που την πραγματώνουν κατά την προφορά της («φθόγγους»)· ότι η γνώση τής σημασίας δεν είναι παρά αναφορά σε συγκεκριμένο ή αφηρημένο αντικείμενο έξω από τη λέξη κ.λπ.*

Ειδικότερα, η οπτική εικόνα τής λέξης αφορά στη γραπτή παράσταση τής λέξης, γραφή και ορθογραφία. Η εικόνα αυτή αποκτάται, εδραιώνεται και συντηρείται από τη **συνεχή** επαφή με τη γλώσσα μας σε δύο επίπεδα: στο οπτικό και στο κιναισθητικό.

Σε οπτικό επίπεδο τα διαβάσματά μας, η ανάγνωση κάθε είδους κειμένων, γραμμένων στα Ελληνικά, όταν είναι **έγκαιρη** (από τις πρώτες τάξεις τού σχολείου), συστηματική και συχνή και όταν υποστηρίζεται από συναφείς γλωσσικές γνώσεις (π.χ. βασικούς κανόνες ορθογραφίας), **ενισχύει** και διατηρεί αλώβητο το οπτικό ίνδαλμα τής λέξης, συντηρεί στο μυαλό μας τη γραπτή εικόνα τής λέξης, τη γνώση για το πώς γράφεται συμβατικά η λέξη μέσα και σε σχέση με το σύστημα μιας συγκεκριμένης γλώσσας.

Σε κιναισθητικό επίπεδο η γνώση τής εικόνας κάθε λέξης ενισχύεται σημαντικά από τη δεξιότητα που αποκτούμε από παιδιά στο να γράφουμε τη λέξη. Οι κινήσεις τού χεριού για την ενεργοποίηση και τον σχεδιασμό των γραμμάτων που απεικονίζουν τη γραπτή παράσταση κάθε λέξης και η αίσθηση που απορρέει από τη διαδικασία αυτή αποτελούν μian άλλη βασική πηγή γνώσης τής εικόνας, δηλαδή τού τρόπου γραφής και ορθογραφίας τής λέξης. Ας θυμηθούμε πόσο συχνά - σε περιπτώσεις αμφιβολίας ως προς την ορθογραφία μιας λέξης - ζητάμε να τη γράψουμε, για να θυμηθούμε τον ορθό τρόπο γραφής της, δηλαδή την οπτική εικόνα της.

Τι συμβαίνει στην εποχή μας; Σ' έναν «πολιτισμό τού γραπτού λόγου» που είναι ο πολιτισμός μας, η δεύτερη αυτή γνώση έχει περιοριστεί σε μεγάλο ή μεγαλύτερο βαθμό για όσους έχουν περάσει να γράφουν κυρίως ή αποκλειστικά στον υπολογιστή, αφού η δεξιότητα τού σχεδιασμού των γραμμάτων έχει αντικατασταθεί από χτυπήματα σε πλήκτρα. Αυτό αλλάζει ριζικά τη δεξιότητα τής γραφής και είναι μια πρώτη απομάκρυνση από την εικόνα τής λέξης.

Η δεύτερη αιτία απομάκρυνσης που, αν συνεχισθεί για καιρό σε συνδυασμό και με την πρώτη, καταλήγει πλέον σε αποξένωση από την εικόνα τής λέξης είναι η εγκατάλειψη τής γραφής και τής ορθογραφίας των λέξεων για μια δήθεν ευκολία που παρέχει η μιγαδική γραφή που είναι γνωστή ως Greeklish. I psevdesthisi 2 na nomizis oti to xeperasma ton diskolion egkrite (i enkrite ? i egkeitai?) sti khrisi (i chrisi ? i xrisi ?) tis latinikis anti tis elinikis (I ellenikes ?) grafis (i graphes?). Γράφοντας συχνά και για πολύ έτσι σιγά-σιγά όλο και περισσότερο αποξενώνεσαι από την εικόνα τής λέξης και όλο λιγότερο είσαι εύκολα εις θέση να ανακαλέσεις στη μνήμη και στο γράψιμό σου την εικόνα τής ορθογραφίας των λέξεων. Κι επειδή η ιστορική ορθογραφία των λέξεων δεν είναι πολυτέλεια ή κάτι περιττό, αλλά άμεση (έστω και μη πάντοτε συνειδητή) σύνδεση με τη σημασία και τη γλωσσική (ετυμολογική) οικογένεια και τη γλωσσική (γραμματικοσυντακτική) σχέση κάθε λέξης, η αποξένωση καταλήγει σε σοβαρές απώλειες στη γνώση και γραπτή χρήση τής γλώσσας. Εν ονόματι μιας χρηστικής, προκλητικά χρησιμοθηρικής, αντίληψης τού αξιακού συστήματος που συνιστά τη γλώσσα αφήνεις να ατονήσουν ή να χαθούν πολύτιμα συστατικά μιας ποιοτικής λειτουργίας τής γλώσσας.

Ηθικόν δίδαγμα (σε δύο εκδοχές): μην παίζουμε εν ου παικτοίς· εκτός αν sinidita epilegume na rezume en u rektis. Και γιατί προτιμούμε, αλήθεια, το εκ τού ελληνικού αλφαβήτου (μέσω Ετρουσκικής) προελθόν λατινικό αλφάβητο αντί τού ελληνικού που χρησιμοποιούμε στην Ελλάδα από τον 8ο π.Χ. αιώνα μέχρι σήμερα; Μήπως (μέσα στην ξενομανία μας) νομίζουμε ότι χρησιμοποιούμε αγγλικό αλφάβητο;

Γεώργιος Μπαμπινιώτης

Παρατηρήσεις

A. Να γίνει το διάγραμμα του κειμένου. **25 μονάδες**

B.1. «Η γνώση κάθε λέξης στη γλώσσα είναι μια σύνθετη γνώση.» Να σχολιάσετε την παραπάνω άποψη σε 100 περίπου λέξεις. **15 μονάδες**

2. Πώς διασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ των παραγράφων του κειμένου; **5 μονάδες**

3. Σε τι αποσκοπούν τα ρητορικά ερωτήματα της τελευταίας παραγράφου του κειμένου; **5 μονάδες**

4. Ποιος είναι ο κυρίαρχος τρόπος πειθούς στο κείμενο; **5 μονάδες**

5. Να δοθούν τα αντώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων. **5 μονάδες**

Γ. Να συντάξετε ένα κείμενο για την ιστοσελίδα του σχολείου σας, στο οποίο θα αναλύετε την στάση που πρέπει, κατά τη γνώμη σας, να κρατήσει το σχολείο απέναντι στο φαινόμενο των greeklish. **40 μονάδες**